

Η μετεξέλιξη του παλαιού ΤΕΛ στο σημερινό ΕΠΑΛ

Σταύρος Χρ. Πάγκαλος
Σχ. Σύμβουλος Δ.Ε., κλ. ΠΕ12.05
spaga@tee.gr

Αθήνα, 05-02-2017

1. Πρόλογος

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται μια συγκριτική ανάλυση των προγραμμάτων σπουδών και της δομής του **Τεχνικού – Επαγγελματικού Λυκείου (ΤΕΛ)**, το οποίο λειτουργούσε στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του '80, και του σημερινού **Επαγγελματικού Λυκείου (ΕΠΑΛ)**, προκειμένου να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για την ασκούμενη διαχρονικά εκπαιδευτική πολιτική στο χώρο της Δ.Τ.Ε.Ε.

Το κίνητρο για τη μελέτη αυτή ήταν ότι ο χρόνος που μεσολάβησε μεταξύ των δύο αυτών τύπων σχολείου συμπίπτει με την προσωπική μου διαδρομή στην Δευτεροβάθμια Τεχνική – Επαγγελματική Εκπαίδευση, αλλά και η αίσθησή μου ότι - παρά τις απανωτές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις - η Δ.Τ.Ε.Ε. δεν έχει βρει ακόμη την θέση που της αξίζει μέσα στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

2. Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η ιστορία της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής – Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Δ.Τ.Ε.Ε.) αρχίζει από τις απαρχές του Ελληνικού κράτους. Στο σύντομη αυτή επισκόπηση θα αναφερθούμε μόνο στους κυριότερους σταθμούς που τη διαμόρφωσαν από την μεταπολίτευση (1974) έως τις μέρες μας.

Η πρώτη σημαντική μεταρρύθμιση έγινε από τον Υπουργό Παιδείας Γεώργιο Ράλλη το 1977 (Ν.576/77), που παρουσιάστηκε και σηματοδοτήθηκε ως *στροφή προς την τεχνική εκπαίδευση*. Μέχρι τότε υπήρχαν οι κατώτερες και μέσες σχολές εργοδηγών και άλλα σχήματα διάσπαρτα σε διάφορα υπουργεία και ιδιωτικούς φορείς. Καθιερώθηκαν οι δύο τύποι σχολείων στην Δ.Τ.Ε.Ε.:

- το Τεχνικό – Επαγγελματικό Λύκειο (ΤΕΛ) με τριετή διάρκεια σπουδών
- η Τεχνική – Επαγγελματική Σχολή (ΤΕΣ) με διετή διάρκεια σπουδών.

Και οι δύο τύποι σχολών δέχονται απόφοιτους του Γυμνασίου, δηλαδή μαθητές που έχουν ολοκληρώσει την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Πρόκειται, κατά βάση, για προσαρμογή στα ελληνικά δεδομένα του Γαλλικού συστήματος Δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής εκπαίδευσης που προβλέπει επίσης δύο τύπους επαγγελματικών σχολείων μετά την υποχρεωτική γενική εκπαίδευση.

Το ΤΕΛ έχει πρόγραμμα σπουδών που αποτελείται (συνολικά στα 3 έτη) κατά 50% από μαθήματα γενικής παιδείας και κατά 50% από επαγγελματικά μαθήματα. Η Α' Τάξη είναι ενιαία, η Β' Τάξη χωρίζεται σε Τομείς και η Γ' Τάξη χωρίζεται περαιτέρω σε Ειδικότητες. Τα μαθήματα της ενιαίας Α' Τάξης του ΤΕΛ αποτελούνται κατά τα δύο τρίτα περίπου από μαθήματα γενικής παιδείας και κατά το υπόλοιπο ένα τρίτο από προ - επαγγελματικά μαθήματα προσανατολισμού που αναφέρονται σε όλους τους Τομείς του ΤΕΛ. Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνονται οι μαθητές να επιλέξουν Τομέα στην Β' Τάξη. Επίσης δίνεται η δυνατότητα να εγγράφονται στη Β' Τάξη όσοι μαθητές - προερχόμενοι από την Α' Τάξη του Γενικού Λυκείου - επιθυμούν να αλλάξουν τύπο σχολείου. Τα ΤΕΛ λειτουργούν με ημερήσιο (πρωινό) ωράριο, ιδρύονται όμως και εσπερινά ΤΕΛ με 4ετή διάρκεια σπουδών, αντίστοιχα των εσπερινών γενικών λυκείων.

Οι διετείς ΤΕΣ έχουν πρόγραμμα σπουδών που αποτελείται κατά 30% από μαθήματα γενικής παιδείας και κατά 70% από επαγγελματικά μαθήματα. Διαχωρίζονται σε Ειδικότητες από την Α' Τάξη τους. Λειτουργούν με εσπερινό ή βραδινό ωράριο στις εγκαταστάσεις που λειτουργούν και τα ΤΕΛ.

Τα ΤΕΛ θεωρούνται ότι έχουν πρόγραμμα σπουδών που παρέχουν στους αποφοίτους τους την απαραίτητη γενική παιδεία, καθώς και εφόδια για τη συνέχιση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όσο και ειδικές γνώσεις και δεξιότητες για μια Ειδικότητα για την οποία χορηγούν επαγγελματικό πτυχίο.

Οι ΤΕΣ παρέχουν επίσης επαγγελματικό πτυχίο. Στο πρόγραμμα σπουδών τους τα μαθήματα γενικής παιδείας είναι πολύ λιγότερα σε σχέση με τα ΤΕΛ και δεν δίνουν στους αποφοίτους τη δυνατότητα συνέχισης σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (αν ο απόφοιτός τους επιθυμεί τη συνέχιση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πρέπει να επανέλθει στο εκπαιδευτικό σύστημα και να εγγραφεί στη Β΄ Τάξη του ΤΕΛ).

Οι Ειδικότητες στις οποίες χορηγεί πτυχίο το ΤΕΛ θεωρούνται ότι είναι υψηλότερου επιπέδου από αυτές των ΤΕΣ (οι μὲν αντιστοιχούν στις παλαιές σχολές εργοδηγών, οι δε στις παλαιές κατώτερες τεχνικές σχολές). Ως προς το επαγγελματικό αντικείμενο, οι Ειδικότητες των ΤΕΣ είναι είτε αντίστοιχες με αυτές των ΤΕΛ, είτε αναφέρονται σε στενότερο τομέα απασχόλησης σε σχέση με τις αντίστοιχες των ΤΕΛ, είτε αφορούν διαφορετικά αντικείμενα που δεν αντιστοιχούν με Ειδικότητες των ΤΕΛ.

Ο Νόμος 1566 του 1985 (Υπουργός Απ. Κακλαμάνης) οριστικοποίησε και παγιοποίησε αυτή τη δομή στη Δ.Τ.Ε.Ε. με μικρές διαφοροποιήσεις: Στην πρώτη εκδοχή, οι συστεγαζόμενες σχολικές μονάδες (ΤΕΛ και ΤΕΣ) υπάγονται σε μια ανώτερη διοικητική δομή, το Κέντρο Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΚΕΤΕ). Με τον Νόμο 1566/85 καταργούνται τα ΚΕΤΕ και δημιουργούνται τα Σχολικά Εργαστηριακά Κέντρα (ΣΕΚ) ως αυτόνομη διοικητική μονάδα για την εργαστηριακή υποστήριξη των ΤΕΛ και ΤΕΣ, που ανεξαρτητοποιούνται επίσης ως σχολικές μονάδες, υπαγόμενες κατ' ευθείαν στις Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Η δομή αυτή στην Δ.Τ.Ε.Ε. διατηρήθηκε για πάνω από 20 χρόνια, μέχρι το 1999 που καταργήθηκε με την «μεταρρύθμιση Αρσένη».

Παράλληλα, από το 1985 μέχρι το 1999, λειτούργησε σε περιορισμένο αριθμό σχολείων σε όλη την Ελλάδα το **Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο (Ε.Π.Λ.)** με την προοπτική να αποτελέσει τον μοναδικό τύπο σχολείου στον χώρο της ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ο Τύπος αυτού του σχολείου περιλάμβανε ενιαία Α΄ Τάξη ενώ οι Β΄ και Γ΄ Τάξεις έχουν κοινά μαθήματα κορμού και διαφοροποιούνται ως προς τα μαθήματα κατεύθυνσης. Τα τελευταία διαχωρίζονταν στη Β΄ Τάξη σε 6 Κύκλους και στη Γ΄ Τάξη σε 13 Κλάδους και 4 Δέσμες. Προβλεπόταν επίσης και 4^ο έτος για τη χορήγηση Πτυχίου σε μια Επαγγελματική Ειδικότητα.

Παρά το γεγονός ότι το Ε.Π.Λ. «αγκαλιάστηκε» από την ελληνική κοινωνία καθώς, για πρώτη φορά, εξάλειψε τη διάκριση και «γκρέμισε τα στεγανά» μεταξύ γενικής και τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης, η προσπάθεια για τη δημιουργία ενιαίου σχολείου στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση δεν είχε συνέχεια. Αξίζει να σημειωθεί ότι - μέχρι σήμερα - δεν έγινε από την Ελληνική Πολιτεία ένας τεκμηριωμένος απολογισμός και δεν δόθηκε μια επίσημη δικαιολόγηση για την κατάργηση του Ε.Π.Λ.

Το 1999 με το Ν.2640/98 επί Υπουργίας Γεράσιμου Αρσένη, αλλάζει ριζικά η δομή της Δ.Τ.Ε.Ε. Καταργούνται τα ΤΕΛ, οι ΤΕΣ και τα Ε.Π.Λ. και στον χώρο της Δ.Τ.Ε.Ε. δημιουργούνται τα **Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ)**, 1ου και 2ου Κύκλου. Στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση υπάρχει μόνον ένας τύπος Λυκείου το «Ενιαίο» Λύκειο, το οποίο στην ουσία είναι Λύκειο Γενικής Παιδείας.

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο των ΤΕΕ,

- Τα **ΤΕΕ 1^{ου} Κύκλου** δέχονται απόφοιτους του Γυμνασίου και έχουν **διετή** διάρκεια σπουδών. Το πρόγραμμα σπουδών διαχωρίζεται στην Α΄ Τάξη σε 15 Τομείς. Στη Β΄ Τάξη οι Τομείς διαχωρίζονται περαιτέρω σε 41 Ειδικότητες, στους απόφοιτους των οποίων χορηγούνται επαγγελματικά Πτυχία (αντίστοιχα με τα Πτυχία των καταργημένων ΤΕΣ).
- Τα **ΤΕΕ 2^{ου} Κύκλου** δέχονται αποφοίτους του 1^{ου} Κύκλου και έχουν **μονοετή** διάρκεια σπουδών. Οι μαθητές εκπαιδεύονται σε μεγαλύτερο βάθος και σε πιο εξειδικευμένες Ειδικότητες συγκριτικά με τις Ειδικότητες του 1^{ου} Κύκλου. Λαμβάνουν επαγγελματικό Πτυχίο ανωτέρου επιπέδου σε 81 Ειδικότητες, το οποίο θεωρείται ότι ισοδυναμεί με το Πτυχίο του ΤΕΛ.

Η νέα αυτή μεταρρύθμιση έμελλε να είναι βραχύβια, καθώς δεν δικαίωσε τις προσδοκίες των εμπνευστών της, δεν αυξήθηκε δηλαδή το μερίδιο των μαθητών που κατευθύνονταν στην Δ.Τ.Ε.Ε. Τα ποσοστά έβαιναν συνεχώς μειούμενα παραμένοντας ανάμεσα στα χαμηλότερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Κληροδότησε όμως στο εκπαιδευτικό σύστημα δύο σημαντικές παρακαταθήκες: Τα πολλά σχολικά εγχειρίδια που συγγράφηκαν για τα μαθήματα όλων των Τομέων /Ειδικοτήτων και την ίδρυση πολλών νέων σχολικών μονάδων (ΤΕΕ), ακόμη και σε δυσπρόσιτες περιοχές.

Με το Ν. 3475/2006 (επί Υπουργίας Μαρ. Γιαννάκου) επιχειρείται μια ακόμη μεταρρύθμιση στη Δ.Τ.Ε.Ε. Καταργούνται τα ΤΕΕ και ιδρύονται τα **Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ)** και οι **Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑΣ)**. Στην πράξη πρόκειται για την επαναφορά των παλαιών Τεχνικών – Επαγγελματικών Λυκείων (ΤΕΛ) και των Τεχνικών – Επαγγελματικών Σχολών (ΤΕΣ) με παράλειψη του επιθέτου «Τεχνικών» από την ονομασία τους.

Πράγματι, το ΕΠΑΛ αποτελείται από Α΄ Τάξη με μαθήματα κατά βάση γενικής παιδείας και λίγα επαγγελματικά μαθήματα προσανατολισμού χωρισμένα σε 3 Κύκλους. Η Β΄ Τάξη είναι διαρθρωμένη σε Τομείς και στη Γ΄ Τάξη οι Τομείς διαχωρίζονται σε Ειδικότητες. Στους Τομείς της Β΄ Τάξης εγγράφονται οι μαθητές που αποφοιτούν από την Α΄ Τάξη του ΕΠΑΛ (μπορούν να επιλέξουν όποιον Τομέα θέλουν, ανεξαρτήτως του Κύκλου που παρακολούθησαν στην Α΄ ΕΠΑΛ), καθώς και απόφοιτοι της Α΄ Τάξης του Γενικού Λυκείου (ΓΕΛ).

Η ΕΠΑΣ είναι διετής και χωρίζεται από την Α΄ Τάξη της σε Ειδικότητας, όπως και η ΤΕΣ. Υπάρχει όμως μια **ουσιώδης διαφορά**: Στην ΕΠΑΣ δεν εγγράφονται απόφοιτοι Γυμνασίου, όπως στην ΤΕΣ, αλλά απόφοιτοι της Α΄ Τάξης του ΕΠΑΛ ή του ΓΕΛ. Μια άλλη διαφορά είναι ότι η ΕΠΑΣ έχει μόνο μαθήματα Ειδικότητας, αφού θεωρείται ότι οι μαθητές έχουν παρακολουθήσει ικανό αριθμό μαθημάτων γενικής παιδείας στην Α΄ Τάξη (του ΕΠΑΛ ή ΓΕΛ). Οι ώρες του εβδομαδιαίου ωρολογίου προγράμματος (ΩΠ) της ΕΠΑΣ είναι 25, ενώ του ΕΠΑΛ είναι 35. Οι ΕΠΑΣ όπως (και οι ΤΕΣ παλαιότερα) λειτουργούν με απογευματινό ωράριο λειτουργίας, ενώ τα ΕΠΑΛ με πρωινό.

Έτσι ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ τερματίζουν στο ίδιο ηλικιακό έτος (τρία χρόνια μετά το Γυμνάσιο). Γι' αυτό το λόγο, τα Επαγγελματικά Πτυχία που παρέχουν έχουν ταξινομηθεί στο ίδιο επίπεδο (επίπεδο 4 κατά το Εθνικό - NQF και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων - EQF). Καταργήθηκε δηλαδή η διαφορά επιπέδου στα Πτυχία που διαχωρίζε τα παλαιά ΤΕΛ από τις ΤΕΣ. Διαφέρουν όμως στο ότι τα ΕΠΑΛ, εκτός από το επαγγελματικό *Πτυχίο*, χορηγούν και *Απολυτήριο* ισότιμο με αυτό του ΓΕΛ, ενώ οι ΕΠΑΣ χορηγούν μόνο *Πτυχίο*.

Αλλά και η μεταρρύθμιση αυτή δεν απέδωσε τα αναμενόμενα. Από τις επαγγελματικές Ειδικότητες που λειτουργούσαν στα ΤΕΕ, άλλες εντάχθηκαν στα ΕΠΑΛ και άλλες (διαφορετικές) στις ΕΠΑΣ, χωρίς να ληφθούν υπόψη κάποια κριτήρια σχετικά με το αναγκαίο επίπεδο σπουδών ή το εύρος και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πεδίου απασχόλησης της κάθε Ειδικότητας. Μια από τις συνέπειες ήταν το πολύ μικρό ποσοστό των μαθητών της Δ.Τ.Ε.Ε. που κατευθύνθηκε στις ΕΠΑΣ.

Φθάνουμε έτσι στην τελευταία μεταρρύθμιση η οποία δρομολογήθηκε με τον Ν.4186/2013 και τις μετέπειτα τροποποιήσεις του και βρίσκεται σήμερα (2017) σε εξέλιξη. Τα βασικά σημεία της είναι τα εξής:

- **Καταργούνται οι ΕΠΑΣ στη Δ.Τ.Ε.Ε.** που παρέχεται από το Υπουργείο Παιδείας. Διατηρούνται μόνον οι ΕΠΑΣ που υπάγονται στον **ΟΑΕΔ** του Υπουργείου Εργασίας, οι οποίες λειτουργούν με το σύστημα της μαθητείας, καθώς και οι ΕΠΑΣ του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης (συνολικά 57 ΕΠΑΣ πανελλαδικά).
- **Το ΕΠΑΛ καθίσταται ο μοναδικός τύπος επαγγελματικού σχολείου** στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση που υπάγεται στο Υπ. Παιδείας. Όπως και στις προηγούμενες εκδοχές του (ως ΕΠΑΛ ή ΤΕΛ) διαθέτει πρόγραμμα σπουδών το οποίο αποτελείται στην Α΄ Τάξη από μαθήματα γενικής παιδείας και λίγα επαγγελματικά μαθήματα προσανατολισμού. Στη Β΄ Τάξη το πρόγραμμα σπουδών διαμορφώνεται σε Τομείς και στη Γ΄ Τάξη διαχωρίζεται περαιτέρω σε Ειδικότητες. Οι μαθητές που αποφοιτούν από την Α΄ Τάξη του ΕΠΑΛ μπορούν να επιλέξουν όποιον Τομέα θέλουν στη Β΄ Τάξη, ανεξαρτήτως των μαθημάτων προσανατολισμού που παρακολούθησαν στην Α΄ ΕΠΑΛ. Στην Β΄ Τάξη μπορούν επίσης να εγγραφούν και απόφοιτοι της Α΄ Τάξης του Γενικού Λυκείου.
- **Εισάγεται (προαιρετικά) το 4^ο έτος μαθητείας.**

Αυτό που εντυπωσιάζει, όπως προκύπτει από την αναδρομή στις αλλαγές της εκπαιδευτικής πολιτικής στο χώρο της Δ.Τ.Ε.Ε. τα τελευταία 40 χρόνια, είναι η αντοχή στο χρόνο που εμφανίζει το τεχνικό-επαγγελματικό Λύκειο. Κατάφερε να επιζήσει, με αλώβητη τη βασική του δομή, από όλες τις λεγόμενες μεταρρυθμίσεις (η εξαφάνιση του κατά την «μεταρρύθμιση Αρσένη» ήταν βραχύβια και αποδείχτηκε προσωρινή).

3. Σύγκριση (παλαιού) ΤΕΛ και ΕΠΑΛ ως προς τους Τομείς και Ειδικότητες

Βασικό χαρακτηριστικό κάθε επαγγελματικού σχολείου είναι οι επαγγελματικοί Τομείς και Ειδικότητες. Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε τις ομοιότητες και διαφορές ΤΕΛ – ΕΠΑΛ ως προς αυτό το χαρακτηριστικό.

Όπως προαναφέρθηκε, η Δομή του **Τεχνικού – Επαγγελματικού Λυκείου (ΤΕΛ)** διαμορφώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Το 1985 είχε τους Τομείς και τις Ειδικότητες που φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα **Π1**:

Π1. Τομείς και Ειδικότητες του ΤΕΛ (1985)

α/α	ΤΟΜΕΙΣ ΤΕΛ (1985)	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ (Τμήματα) - (38 συνολικά)
1	ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ	Τμ. Βιομηχανικών Εγκαταστάσεων και Βιομηχανικής Παραγωγής
		Τμ. Θερμικών και Ψυκτικών Εγκαταστάσεων
2	ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΟΣ	Τμ. Εσωτερικών Ηλεκτρικών εγκαταστάσεων
3	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ	Τμ. Ηλεκτρονικών Εγκαταστάσεων και Αυτοματισμού
		Τμ. Τεχνικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών
4	ΔΟΜΙΚΟΣ	Τμ. Κτιριακών Έργων
		Τμ. Συγκοινωνιακών και Υδραυλικών έργων
		Τμ. Σχεδιάσεως Έργων Πολιτικού Μηχανικού και Αρχιτέκτονα
5	ΧΗΜΙΚΟΣ & ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΟΣ	Τμ. Χημικών Εργαστηρίων
		Τμ. Μεταλλείων
		Τμ. Χημικών Βιομηχανίας
6	ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ <i>*(το ΩΠ της Β' Τάξης του Τομέα διαφοροποιείται κατά Ειδικότητα)</i>	Τμ. Διακοσμητών εσωτερικών χώρων
		Τμ. Γραφικών Τεχνών
		Τμ. Συντηρητών έργων Τεχνών και Αρχαιολογικών ευρημάτων
		Τμ. Ψηφιδογραφίας και Υαλογραφίας
7	ΚΛΩΣΤΟΪΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ	Τμ. Κλωστικής
		Τμ. Υφαντικής
		Τμ. Πλεκτικής
		Τμ. Βαφικής
8	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	Τμ. Προγραμματιστών ηλεκτρονικών υπολογιστών
9	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	Τμ. Διοίκησης
		Τμ. Λογιστηρίου
		Τμ. Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων
		Τμ. Υπαλλήλων Επιχειρήσεων Μεταφορών
10	ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ & ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΣ	Τμ. Εμπορικών Επιχειρήσεων
		Τμ. Φυτικής Παραγωγής
		Τμ. Ανθοκομίας και Κηποτεχνίας
		Τμ. Ζωϊκής Παραγωγής
		Τμ. Γεωργικών Μηχανημάτων
11	ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ <i>*(το ΩΠ της Β' Τάξης του Τομέα διαφοροποιείται κατά Ειδικότητα)</i>	Τμ. Αγροτοβιομηχανικών συνεταιρισμών & Γεωργικών εκμεταλλεύσεων
		Τμ. Βοηθών Ιατρικών και Βιολογικών Εργαστηρίων
		Τμ. Οδοντοτεχνικής
		Τμ. Βοηθών νοσοκόμων
		Τμ. Χειριστών Ιατρικών συσκευών
		Τμ. Βοηθών Βρεφοκόμων – Παιδοκόμων
12	ΝΑΥΤΙΚΟΣ <i>*(το ΩΠ της Α' και της Β' Τάξης διαφοροποιείται κατά Ειδικότητα)</i>	Τμ. Βοηθών Αναισθησιολόγων
		Τμ. Πλοιάρχων Εμπορικού Ναυτικού
		Τμ. Μηχανικών Εμπορικού Ναυτικού

Σύμφωνα με τον πίνακα, το ΤΕΛ έχει 12 Τομείς οι οποίοι στη Γ' Τάξη διαχωρίζονται σε 38 Ειδικότητες. Οι Τομείς έχουν στη Β' Τάξη ενιαίο πρόγραμμα σπουδών εκτός από 3 Τομείς (Εφαρμοσμένων Τεχνών, Κοινωνικών Υπηρεσιών, Ναυτικός Τομέας) στους οποίους οι Ειδικότητες αρχίζουν από τη Β' Τάξη.

Οι αντίστοιχοι Τομείς και Ειδικότητες του ΕΠΑΛ φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα (Π2):

Π2. Τομείς και Ειδικότητες του ΕΠΑΛ (2016)

α/α	ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΑΛ (2016)	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ - (36 συνολικά)
1	ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	(α) Τεχνικός Μηχανολογικών Εγκ/σεων και Κατασκευών
		(β) Τεχνικός Θερμικών και Υδραυλικών Εγκ/σεων και Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου
		(γ) Τεχνικός Εγκ/σεων Ψύξης, Αερισμού και Κλιματισμού
		(δ) Τεχνικός Οχημάτων
		(ε) Τεχνικός Μηχανοσυνθέτης Αεροσκαφών
2	ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ & ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ	(α) Τεχνικός Ηλ/νικών και Υπολογιστικών Συστημάτων, Εγκ/σεων, Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών
		(β) Τεχνικός Ηλ/γικών Συστημάτων, Εγκ/σεων & Δικτύων
		(γ) Τεχνικός Αυτοματισμού
3	ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ, ΔΟΜΗΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	(α) Τεχνικός Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής
4	ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ <i>*(το ΩΠ της Β' Τάξης του Τομέα διαφοροποιείται κατά 5 ώρες ανάλογα με τις Ειδικότητες της Γ' Τάξης)</i>	(α) Γραφικών Τεχνών
		(β) Αργυροχρυσοχοΐας
		(γ) Συντήρησης Έργων Τέχνης - Αποκατάστασης
		(δ) Σχεδίασης και Παραγωγής Ενδύματος
		(ε) Σχεδιασμού-Διακόσμησης Εσωτερικών Χώρων
		(στ) Επιπλοποιίας - Ξυλογλυπτικής
5	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	(α) Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής
		(β) Τεχνικός Η/Υ και Δικτύων Η/Υ
6	ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	(α) Υπάλληλος Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών
		(β) Υπάλληλος Τουριστικών Επιχειρήσεων
		(γ) Υπάλληλος Εμπορίας και Διαφήμισης
		(δ) Υπάλληλος Αποθήκης και Συστημάτων Εφοδιασμού
7	ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ, ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	(α) Τεχνικός Φυτικής Παραγωγής
		(β) Τεχνικός Ζωικής Παραγωγής
		(γ) Τεχνικός Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών
		(δ) Τεχνικός Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου
8	ΥΓΕΙΑΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ & ΕΥΕΞΙΑΣ <i>*(το ΩΠ της Β' Τάξης του Τομέα διαφοροποιείται κατά 10 ώρες ανάλογα με τις Ειδικότητες της Γ' Τάξης)</i>	(α) Βοηθός Νοσηλεύτη
		(β) Βοηθός Ιατρικών - Βιολογικών Εργαστηρίων
		(γ) Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων
		(δ) Βοηθός Φυσικοθεραπευτή
		(ε) Βοηθός Οδοντοτεχνίτη
		(στ) Βοηθός Ακτινολογικών Εργαστηρίων
		(ζ) Βοηθός Φαρμακείου
		(η) Αισθητικής Τέχνης
		(θ) Κομμωτικής Τέχνης
9	ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	(α) Πλοίαρχος Εμπορικού Ναυτικού
		(β) Μηχανικός Εμπορικού Ναυτικού

Οι Τομείς του ΕΠΑΛ έχουν μειωθεί όπως φαίνεται από τη σύγκριση των δύο πινάκων. Έχουν καταργηθεί 2 Τομείς, οι Τομείς ΚΛΩΣΤΟΨΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ και ΧΗΜΙΚΟΣ & ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΟΣ και οι αντίστοιχες Ειδικότητες που

παρείχαν. Ακόμη οι δύο Τομείς του ΤΕΛ, ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΟΣ και ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ, συγχωνεύτηκαν στον Τομέα ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ & ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ του ΕΠΑΛ. Έτσι οι Τομείς από 12 έγιναν 9.

Παρατηρείται ακόμη ότι οι Τομείς ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ και ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (νυν ΥΓΕΙΑΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ & ΕΥΕΞΙΑΣ) που είχαν διαφοροποιημένο - κατά Ειδικότητα - πρόγραμμα σπουδών στη Β΄ Τάξη, εξακολουθούν να έχουν μερικώς διαφοροποιημένο πρόγραμμα. Υπάρχουν δηλαδή μαθήματα επιλογής που καταλαμβάνουν κάποιες ώρες του εβδομαδιαίου ωρολογίου προγράμματος της Β΄ ΕΠΑΛ. Με την ουσιώδη όμως διαφορά ότι οι μαθητές στη Γ΄ Τάξη μπορούν να ακολουθήσουν όποια Ειδικότητα επιθυμούν, ανεξαρτήτως των μαθημάτων που θα επιλέξουν στη Β΄ Τάξη.

Δεν έχει πλέον διαφοροποιημένο πρόγραμμα σπουδών στη Β΄ Τάξη ο ΝΑΥΤΙΚΟΣ Τομέας (νυν ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ), ούτε ο Τομέας ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ & ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ, παρ' όλο που προέκυψε από συγχώνευση.

Ως προς τις ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ παρατηρούμε τα εξής:

- Έχουν καταργηθεί οι 4 Ειδικότητες του Τομέα ΚΛΩΣΤΟΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ και οι 3 Ειδικότητες του ΧΗΜΙΚΟΥ Τομέα λόγω της κατάργησης των Τομέων.
- Έχουν καταργηθεί οι 2 από τις 3 Ειδικότητες του ΔΟΜΙΚΟΥ Τομέα και ο Τομέας έχει πλέον μια Ειδικότητα.
- Στον Τομέα ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ έχει καταργηθεί μία Ειδικότητα («Ψηφιογραφίας και Υαλογραφίας») και έχουν προστεθεί 3 νέες («Αργυροχρυσοχοΐας», «Σχεδίασης και Παραγωγής Ενδύματος», «Επιπλοποιίας - Ξυλογλυπτικής»)
- Στον Τομέα Πληροφορικής προστέθηκε μία Ειδικότητα («Τεχνικός Η/Υ και Δικτύων Η/Υ»).
- Στον Τομέα ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ οι Ειδικότητες έχουν μειωθεί κατά μία (4 από 5 στο ΤΕΛ), λόγω της συγχώνευσης των παλαιών ξεχωριστών Ειδικοτήτων Διοίκησης και Λογιστηρίου. Υπάρχουν και επουσιώδεις αλλαγές στον τίτλο και το περιεχόμενο των 4 Ειδικοτήτων.
- Στον Τομέα ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ έχουν καταργηθεί 2 Ειδικότητες («Γεωργικών Μηχανημάτων» και «Αγροτοβιομηχανικών Συνεταιρισμών») και έχει προστεθεί μία («Τεχνικός Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών»).
- Στον Τομέα ΥΓΕΙΑΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ & ΕΥΕΞΙΑΣ έχει καταργηθεί μία Ειδικότητα («Βοηθών Αναισθησιολόγων») και έχουν προστεθεί 4, οι Ειδικότητες: «Βοηθός Φυσικοθεραπευτή», «Βοηθός Φαρμακείου», «Αισθητικής Τέχνης», «Κομμωτικής Τέχνης», ανεβάζοντας τον αριθμό Ειδικοτήτων του Τομέα στις 9.
- Στον ΝΑΥΤΙΚΟ Τομέα οι Ειδικότητες παραμένουν ως έχουν.
- Στον ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟ Τομέα αυξήθηκαν οι Ειδικότητες από 2 σε 5. Η Ειδικότητα του ΤΕΛ «Βιομηχανικών Εγκαταστάσεων και Βιομηχανικής Παραγωγής» μετεξελίχθηκε στην Ειδικότητα «Τεχνικός Μηχανολογικών Εγκ/σεων και Κατασκευών». Η Ειδικότητα «Θερμικών και Ψυκτικών Εγκαταστάσεων» διαχωρίστηκε σε 2 Ειδικότητες: «Τεχνικός Θερμικών και Υδραυλικών Εγκ/σεων και Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου» και «Τεχνικός Εγκ/σεων Ψύξης, Αερισμού και Κλιματισμού». Προστέθηκαν ακόμη οι Ειδικότητες «Τεχνικός Οχημάτων» και «Τεχνικός Μηχανοσυνθέτης Αεροσκαφών».

Μια πρώτη ματιά στην επισκόπηση των μεταβολών που σημειώθηκαν, δείχνει ότι οι αλλαγές επηρεάστηκαν κυρίως από δύο παράγοντες:

- Τις μεταβολές στο παραγωγικό δυναμικό της χώρας κατά τα τελευταία 40 χρόνια, όπου παρατηρήθηκε μια μείωση των δραστηριοτήτων στη βιομηχανία και παράλληλη αύξηση στους κλάδους των υπηρεσιών. Οι Τομείς του ΕΠΑΛ που έχουν σχέση με τη βιομηχανία και τα τεχνικά επαγγέλματα μειώθηκαν από 6 σε 3. Μικρότερη μείωση σημειώθηκε στον αριθμό των αντίστοιχων Ειδικοτήτων. Αντίθετα αύξηση παρουσίασε ο αριθμός των Ειδικοτήτων του Τομέα κοινωνικών υπηρεσιών.
- Την κατάργηση των ΤΕΣ και των ΕΠΑΣ, όπου λειτουργούσαν Ειδικότητες για τις οποίες δεν υπήρχαν αντίστοιχες στα ΤΕΛ και στα ΕΠΑΛ. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων Ειδικοτήτων είναι η Ειδικότητα του «Τεχνικού Οχημάτων» (που δεν υπήρχε στα ΤΕΛ, αλλά μόνον στις ΤΕΣ) και οι Ειδικότητες «Κομμωτικής» και «Αισθητικής» (που υπήρχαν μόνον στις ΕΠΑΣ).

Για μια πληρέστερη ερμηνεία των μεταβολών που συντελέστηκαν θα πρέπει να εξετάσει κανείς και τον αριθμό των σχολικών μονάδων, όπου λειτουργεί η κάθε Ειδικότητα, καθώς και το ποσοστό των μαθητών που συγκεντρώνει στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού, επειδή υπάρχει μεγάλη διαφοροποίησή τους, ως προς τα δύο αυτά στοιχεία. Κάποιες Ειδικότητες λειτουργούσαν και λειτουργούν σε ελάχιστα σχολεία πανελλαδικά και

συγκεντρώνουν πολύ μικρό αριθμό μαθητών. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν Ειδικότητες, κάθε μια από τις οποίες προσεγγίζει αριθμητικά, ή υπερβαίνει, το 10% του συνόλου των μαθητών που φοιτούν στη Γ΄ Τάξη του ΕΠΑΛ, όπως οι Ειδικότητες «Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής», «Τεχνικός Οχημάτων», «Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών», «Βοηθός Νοσηλεύτη», «Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκ/σεων & Δικτύων».

4. Σύγκριση ΤΕΛ και ΕΠΑΛ ως προς τα ΩΠ των μαθημάτων

Στη ενότητα αυτή συγκρίνονται τα εβδομαδιαία ωρολόγια προγράμματα (ΩΠ) κάθε Τάξης του ΤΕΛ (1985) με τα αντίστοιχα ΩΠ του ΕΠΑΛ (2016).

Το ΩΠ του ΤΕΛ - όπως παγιώθηκε το 1985 - περιλάμβανε τα μαθήματα που φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα **Π3**:

Π3.Εβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα (ΩΠ) του ΤΕΛ

ΤΕΛ (1985)	Μαθήματα		Ώρες/εβδ.
Α΄ ΤΑΞΗ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	Θρησκευτικά	2
		Ελληνικά	4
		Ιστορία	2
		Μαθηματικά	5
		Ξένη Γλώσσα (Αγγλικά)	2
		Φυσική	3
		Χημεία	1
		Φυσική Αγωγή	2
	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		21 (62%)
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	Τεχνικό Σχέδιο	3
		ΣΕΠ	1
		Αρχές Ιατρικής	1
		Γεωργία και Ανάπτυξη	2
		Αρχές Οικονομίας	2
		Μηχανική	2
Στοιχεία Ηλεκτρισμού		2	
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		13 (38%)	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ Α΄ Τάξης			34 (100%)
Β΄ ΤΑΞΗ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	Θρησκευτικά	1
		Ελληνικά	4
		Ιστορία	2
		Αγγλικά	2
		Μαθηματικά	5
		Φυσική	3
		Χημεία	1
		Φυσική Αγωγή	1
	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		19 (56%)
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ – ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		15 (44%)
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ Β΄ Τάξης			34 (100%)
Γ΄ ΤΑΞΗ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	Στοιχεία Δημ. Πολιτεύματος	2
		Ελληνικά	4
		Ιστορία	2
		Αγγλικά	2
		Μαθηματικά	2
		Φυσική Αγωγή	1
	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		13 (38%)
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ – ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		21 (62%)	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ Γ΄ Τάξης			34 (100%)

Το αντίστοιχο ΩΠ του σημερινού ΕΠΑΛ φαίνεται στους ακόλουθους πίνακες Π4α και Π4β:

Π4α.Εβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα (ΩΠ) της Α΄ Τάξης του ΕΠΑΛ (2016)

ΕΠΑΛ (2016)	Μαθήματα		Ώρες/εβδ.	
Α΄ ΤΑΞΗ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	Νέα Ελληνικά	4	
		Μαθηματικά	Άλγεβρα	3
			Γεωμετρία	1
		Φυσικές Επιστήμες	Φυσική	2
			Χημεία	1
			Βιολογία	1
		Πολιτική Παιδεία	2	
		Ιστορία	1	
		Θρησκευτικά	1	
		Ξένη Γλώσσα (Αγγλικά)	2	
		Φυσική Αγωγή	2	
		Πληροφορική	2	
		ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		22 (63%)
	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	Ερευνητική Εργασία στην Τεχνολογία	2	
		Σ.Ε.Π. – Ασφάλεια & Υγεία εργασίας	2	
		Ζώνη Δημιουργικών Δραστηριοτήτων	3	
		ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		7 (20%)
	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ <i>*(επιλέγονται 3 από τα 8 μαθήματα παραπλεύρως ανάλογα με τους Τομείς που λειτουργούν στο ΕΠΑΛ)</i>	Αγωγή Υγείας	2	
		Αρχές Γραμμικού και Αρχ/κού Σχεδίου	2	
		Αρχές Ηλεκτρολογίας & Ηλεκτρονικής	2	
		Αρχές Μηχανολογίας	2	
		Αρχές Οικονομίας	2	
		Βασικές Αρχές Σύνθεσης	2	
		Γεωπονία και Αειφόρος Ανάπτυξη	2	
		Ναυτική Τέχνη	2	
		ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		6 (17%)
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ Α΄ Τάξης		35 (100%)		

Π4β.Εβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα (ΩΠ) των Β΄ και Γ΄ Τάξεων ΕΠΑΛ (2016)

ΕΠΑΛ (2016)	Μαθήματα		Ώρες/εβδ.	
Β΄ ΤΑΞΗ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	Νέα Ελληνικά	3	
		Μαθηματικά	Άλγεβρα	2
			Γεωμετρία	1
		Φυσικές Επιστήμες	Φυσική	1
			Χημεία	1
		Θρησκευτικά	1	
		Ξένη Γλώσσα (Αγγλικά)	1	
		Φυσική Αγωγή	1	
		Πληροφορική	1	
	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	12 (34%)		
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ – ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	23 (66%)			
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ Β΄ Τάξης			35 (100%)	
Γ΄ ΤΑΞΗ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	Νέα Ελληνικά	3	
		Μαθηματικά	Άλγεβρα	2
			Γεωμετρία	1
		Φυσικές Επιστήμες	Φυσική	2
			Χημεία	1
		Ξένη Γλώσσα (Αγγλικά)	1	
		Φυσική Αγωγή	1	
		Πληροφορική	1	
		ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	12 (34%)	
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ – ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	23 (66%)			
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ Γ΄ Τάξης			35 (100%)	

Με βάση τα στοιχεία των πινάκων Π3 και Π4α - Π4β, στον πίνακα Π5 γίνεται σύγκριση των ωρών των εβδομαδιαίων ΩΠ των δύο σχολείων αναλυτικά, κατά Τάξη και κατά μάθημα:

Π5. Σύγκριση των ωρών διδασκαλίας του εβδομαδιαίου ΩΠ του ΤΕΛ και του ΕΠΑΛ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	Α΄ ΤΑΞΗ (ω)		Β΄ ΤΑΞΗ (ω)		Γ΄ ΤΑΞΗ (ω)		ΣΥΝΟΛΙΚΑ (ω στις 3 Τάξεις)		Διαφορές (+/-) ΕΠΑΛ - ΤΕΛ
	ΤΕΛ	ΕΠΑΛ	ΤΕΛ	ΕΠΑΛ	ΤΕΛ	ΕΠΑΛ	ΤΕΛ	ΕΠΑΛ	
Νέα Ελληνικά	4	4	4	3	4	3	12	10	-2
Μαθηματικά	5	3	5	3	2	3	12	9	-3
Φυσικές Επιστήμες	4	4	4	3	-	3	8	10	+2
Ιστορία	2	1	2	-	2	-	6	1	-5
Θρησκευτικά	2	1	1	1	-	-	3	2	-1
Αγγλικά	2	2	2	1	2	1	6	4	-2
Φυσική Αγωγή	2	2	1	1	1	1	4	4	0
Πληροφορική	-	2	-	1	-	1	-	4	+4
Στοιχεία Δημ. Πολιτεύματος (ΤΕΛ) - Πολιτική Παιδεία (ΕΠΑΛ)	-	2	-	-	2	-	2	2	0
Σύνολο μαθημάτων Γενικής Παιδείας	21	22	19	12	13	12	53	46	-7
Ζώνη Δημιουργικών Δραστηριοτήτων	-	3	-	-	-	-	-	3	+3
Προεπαγγελματικά μαθήματα της Α΄ Τάξης	13	10	-	-	-	-	13	10	-3
Επαγγελματικά μαθήματα	-	-	15	23	21	23	36	46	+10

Από τη σύγκριση των ΩΠ των δύο σχολείων προκύπτουν τα εξής ενδιαφέροντα στοιχεία:

- Οι εβδομαδιαίες ώρες του ΕΠΑΛ σε κάθε Τάξη είναι 35 έναντι 34 ωρών του ΤΕΛ.
- Οι ώρες των μαθημάτων **Γενικής Παιδείας** συνολικά έχουν μειωθεί στο ΕΠΑΛ (46 από 52).
- Ειδικότερα έχουμε στα 3 βασικά μαθήματα (**Ελληνικά – Μαθηματικά- Φυσ. Επιστήμες**): μείωση των ωρών των Νέων Ελληνικών κατά 2 ώρες, μείωση των Μαθηματικών κατά 3 ώρες, αύξηση των Φυσικών Επιστημών κατά 2 ώρες (η μια ώρα της αύξησης οφείλεται στην προσθήκη μιας ώρας Βιολογίας στο ΕΠΑΛ που δεν υπήρχε στο ΤΕΛ). Αξίζει να σημειωθεί, πως σε σύγκριση με τα ΩΠ του **Γενικού Λυκείου** (ΓΕΛ), οι μαθητές των ΕΠΑΛ παρακολουθούν (συνολικά στις 3 Τάξεις) 9 ώρες Μαθηματικά, ενώ οι μαθητές του ΓΕΛ (της Θετικής και της Οικονομικής κατεύθυνσης) παρακολουθούν συνολικά 19 ώρες Μαθηματικά.
- Μεγάλη μείωση εμφανίζει το μάθημα της **Ιστορίας** (-5 ώρες). Από 6 ώρες στο ΤΕΛ περιορίστηκε στην 1 ώρα στην Α΄ Τάξη του ΕΠΑΛ.
- Προστέθηκε το μάθημα της **Πληροφορικής** (4 ώρες) το οποίο δεν υπήρχε στο ΤΕΛ.
- Μειώθηκε το μάθημα των **Αγγλικών** κατά 2 ώρες. Οι ώρες αυτές όμως προστέθηκαν στο πρόγραμμα σπουδών των επαγγελματικών μαθημάτων ως «**Αγγλικά Ειδικότητας**».
- Τα **Επαγγελματικά μαθήματα** (των Τομέων και Ειδικοτήτων) εμφανίζουν αύξηση συνολικά κατά 10 ώρες. Ειδικότερα αυξήθηκαν τα επαγγελματικά μαθήματα στους Τομείς της Β΄ Τάξης κατά 8 ώρες (από 15ω σε 23ω) και των Ειδικοτήτων της Γ΄ Τάξης κατά 2 ώρες (από 21ω σε 23ω).

Παρατηρούμε ακόμη ότι στην Α΄ Τάξη η εικόνα παραμένει η ίδια, όσον αφορά την αναλογία μαθημάτων Γενικής Παιδείας και (προ)επαγγελματικών μαθημάτων. Υπάρχει όμως **σημαντική διαφοροποίηση στις δύο τελευταίες**

Τάξεις: Συνολικά (Β΄ και Γ΄ Τάξη) οι ώρες Γενικής Παιδείας μειώθηκαν από 19+13 σε 12+12. Αντίστοιχα αυξήθηκαν οι ώρες Επαγγελματικών μαθημάτων από 15+21 σε 23+23. Έτσι η **αναλογία ωρών μαθημάτων Γενικής Παιδείας προς το σύνολο των ωρών του προγράμματος** στις δύο τελευταίες Τάξεις έχει ως εξής:

ΤΕΛ: (31/68) **45,6%** και **ΕΠΑΛ:** (24/70) **34,2%**.

Έχουμε δηλαδή μια σαφή υποχώρηση των μαθημάτων Γενικής Παιδείας στα ΩΠ των δύο τελευταίων Τάξεων του ΕΠΑΛ.

Οι ώρες των επαγγελματικών μαθημάτων διακρίνονται στα ΩΠ σε 3 κατηγορίες: ΘΕΩΡΙΑ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ, ΣΧΕΔΙΟ (για όσες Ειδικότητες έχουν ώρες Σχεδίου). Για να έχουμε μια πληρέστερη εικόνα σχετικά με τις αλλαγές στα ΩΠ των **Επαγγελματικών μαθημάτων** θα πρέπει να εξετασθεί και η αναλογία τους στις 3 αυτές κατηγορίες.

Η αναλογία ΘΕΩΡΙΑ /ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ/ΣΧΕΔΙΟ δεν είναι ίδια σε όλους τους Τομείς και Ειδικότητες. Στον παρακάτω πίνακα Π6 σημειώνεται, ενδεικτικά, η αναλογία αυτή για **κάποιες τεχνικές Ειδικότητες των ΤΕΛ και των ΕΠΑΛ** που θεωρήθηκαν **ομοειδείς**, παρά τις αλλαγές στην ονομασία τους:

Π6. Ώρες του εβδομαδιαίου ΩΠ των Επαγγελματικών μαθημάτων της Β΄ και της Γ΄ Τάξης συνολικά, που διατίθενται για ΘΕΩΡΙΑ - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ - ΣΧΕΔΙΟ (συγκριτικά στοιχεία από το ΤΕΛ και το ΕΠΑΛ)

Ειδικότητες ΤΕΛ - ΕΠΑΛ ↓	ΘΕΩΡΙΑ		ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ		ΣΧΕΔΙΟ		ΣΥΝΟΛΟ Επαγγ/τικών Μαθημάτων	
	ΩΡΕΣ	%	ΩΡΕΣ	%	ΩΡΕΣ	%	ΩΡΕΣ	%
ΤΕΛ - Τμήμα Θερμικών και Ψυκτικών Εγκαταστάσεων	21	58	12	34	3	8	36	100
ΕΠΑΛ - Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκ/σεων και Τεχνολογίας Πετρελαίου & Φυσικού Αερίου	20	44	24	52	2	4	46	100
ΤΕΛ - Τμήμα Εσωτερικών Ηλεκτρικών εγκαταστάσεων	22	61	9	25	5	14	36	100
ΕΠΑΛ - Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων και Δικτύων	18	39	26	57	2	4	46	100
ΤΕΛ - Τμήμα Ηλεκτρονικών Εγκαταστάσεων και Αυτοματισμού	26	72	10	28	0	0	36	100
ΕΠΑΛ - Τεχνικός ΗΛ/νικών & Υπολ/στικών Συστ/των, Εγκ/σεων, Δικτύων & Τηλεπικοινωνιών	17	37	27	59	2	4	46	100

Από τα ενδεικτικά αυτά στοιχεία και από την εξέταση του συνόλου των προγραμμάτων σπουδών των Τομέων /Ειδικοτήτων, διαπιστώνεται μια σαφής μείωση των θεωρητικών ωρών. Μικρότερη σε απόλυτους αριθμούς, μεγαλύτερη όσον αφορά την ποσοστιαία αναλογία τους στο σύνολο των επαγγελματικών ωρών (λόγω της αύξησης των τελευταίων κατά 10 ώρες). Ενώ στο ΤΕΛ οι θεωρητικές ώρες κυμαίνονταν περίπου στο 60% - 70% των επαγγελματικών μαθημάτων, στο ΕΠΑΛ υποχώρησαν στο 35% - 45%.

5. Σύγκριση των εκπαιδευτικών σκοπών των δύο σχολείων

Στο **Ν.1556/85** προσδιορίζεται ο σκοπός του ΤΕΛ ως εξής (άρθρο 6, § 2 και 3):

« 2. Το **λύκειο** επιδιώκει την ολοκλήρωση των σκοπών της εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα βοηθά τους μαθητές:

α) Να κατανοούν βαθύτερα την κοινωνική πραγματικότητα, να κάνουν σωστές επιλογές για τις παραπέρα σπουδές και την επαγγελματική τους αποκατάσταση και να διαμορφώνουν το χαρακτήρα και

την προσωπικότητά τους έτσι, ώστε να εντάσσονται αρμονικά στο κοινωνικό σύνολο και να συμβάλλουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της πατρίδας.

β) Να συνειδητοποιούν τη βαθύτερη σημασία του ορθόδοξου χριστιανικού ήθους και της σταθερής προσήλωσης στις πανανθρώπινες αξίες και να κατανοούν τη σπουδαιότητα του δημοκρατικού διαλόγου και της συμμετοχής σε συλλογικές δραστηριότητες.

γ) Να αποκτούν βαθύτερη και ουσιαστικότερη γνώση και αυτογνωσία, ώστε να αντιμετωπίζουν με κριτικό και δημιουργικό πνεύμα τη ζωή, την επιστήμη, την τέχνη και τον ελληνικό και παγκόσμιο πολιτισμό.

δ) Να αναπτύσσουν τον προβληματισμό τους με τη μελέτη και τη βαθύτερη γνώση των ιστορικών γεγονότων (ελληνικών και παγκοσμίων) και της ιστορίας της τέχνης και της επιστήμης.

ε) Να εμπλουτίζουν το γνωστικό και γλωσσικό τους εξοπλισμό και να αναπτύσσουν το αισθητικό τους κριτήριο και την ποιότητα της καλλιτεχνικής τους έκφρασης.

στ) Να εμπεδώνουν τις κινητικές ικανότητες και κλίσεις μέσα από συγκεκριμένες αθλητικές δραστηριότητες και να αποκτούν αθλητικές συνήθειες που αναβαθμίζουν την ποιότητα της ζωής τους.

3. α) Το τεχνικό – επαγγελματικό λύκειο επιδιώκει επιπλέον να μεταδώσει στους μαθητές τις απαιτούμενες τεχνικές ή άλλες επαγγελματικές γνώσεις και να αναπτύξει τις δεξιότητές τους, ώστε μετά την αποφοίτησή τους να μπορούν να απασχοληθούν με επιτυχία σε ορισμένο τεχνικό ή επαγγελματικό κλάδο.

β) Οι μαθητές των τεχνικών – επαγγελματικών λυκείων ασκούνται στο επάγγελμα. Η διάρκεια της άσκησης, ο τρόπος και ο χρόνος πραγματοποίησής της και κάθε σχετική λεπτομέρεια ρυθμίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και του κατά περίπτωση συναρμόδιου υπουργού».

Στον Ν.4186/13 ο σκοπός του ΕΠΑΛ προσδιορίζεται ως εξής (άρθρο 6):

« Οι σκοποί του **Επαγγελματικού Λυκείου** είναι ιδίως οι εξής:

α) Η παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου, που θα συμβάλλει στην ισόρροπη γνωστική, συναισθηματική, πνευματική και σωματική ανάπτυξη όλων των μαθητών.

β) Η προαγωγή της κριτικής σκέψης, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και των ικανοτήτων των μαθητών.

γ) Η καλλιέργεια της εθνικής, θρησκευτικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς αλλά και η προετοιμασία των νέων για την κοινωνία των ευρωπαίων πολιτών.

δ) Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής ετερότητας στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

ε) Η ενδυνάμωση των αξιών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης και η διαμόρφωση συνείδησης ενεργού πολίτη.

στ) Η διασφάλιση της ισορροπίας στη σχολική ζωή ούτως ώστε οι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα να συνδυάζουν τη γνώση, τον ελεύθερο χρόνο, τη δημιουργία και τη συμμετοχή.

ζ) Η καλλιέργεια των βασικών κοινωνικών δεξιοτήτων που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την κοινωνική ένταξη.

η) Η παροχή ολοκληρωμένων επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

θ) Η ενδυνάμωση της δυνατότητας παρακολούθησης των εργασιακών εξελίξεων, καθώς και της δυνατότητας πρόσληψης και αφομοίωσης των νέων τεχνολογικών και επαγγελματικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων στο πλαίσιο της Δια Βίου Μάθησης.

ι) Η δυνατότητα επαγγελματικής ανέλιξης μέσω σπουδών σε ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα και

ια) Η ανάπτυξη δράσεων που διασφαλίζουν την ποιότητα της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης».

Από την συγκριτική μελέτη των δύο κειμένων προκύπτει ότι οι μορφωτικοί σκοποί του ΤΕΛ (1985) και του ΕΠΑΛ (2016) παραμένουν οι ίδιοι:

- Παροχή της γενικής παιδείας που χρειάζεται για την ολοκλήρωση της νοητικής και συναισθηματικής ανάπτυξης του κάθε μαθητή και την αρμονική ένταξή του στην κοινωνία.
- Παροχή των αναγκαίων γνώσεων και δεξιοτήτων για την άσκηση ενός επαγγέλματος

Υπάρχουν μόνο κάποιες διαφορές στην έμφαση. Αναφορικά με την παρεχόμενη γενική παιδεία, το ΤΕΛ δίνει περισσότερο βάρος στη διδασκαλία της Ιστορίας σε σχέση με το ΕΠΑΛ (όπως αποτυπώνεται και στα προγράμματα σπουδών). Το ΕΠΑΛ από την άλλη πλευρά επισημαίνει ιδιαιτέρως την ανάγκη καλλιέργειας στοιχείων για την προσαρμογή του μαθητή στο νέο πολυπολιτισμικό περιβάλλον.

Αναφορικά με τους επαγγελματικούς σκοπούς, στο ΕΠΑΛ, εκτός από την απόκτηση των εφοδίων για την άσκηση ενός επαγγέλματος, γίνεται αναφορά και στην ανάγκη παροχής στον μαθητή των γνώσεων και ικανοτήτων που απαιτούνται για τη μελλοντική συμμετοχή του στη δια βίου μάθηση, καθώς και των εφοδίων για τη συνέχιση των σπουδών του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Ν.1566/85 προβλεπόταν - όπως αναφέρεται - η πρακτική άσκηση των μαθητών του ΤΕΛ στο επάγγελμα, η οποία όμως δεν θεσμοθετήθηκε και δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Τριάντα χρόνια αργότερα θεσμοθετείται στο ΕΠΑΛ το 4^ο έτος (προαιρετικής) μαθητείας για τους απόφοιτους.

6. Διαπιστώσεις και συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, με βάση την παρουσίαση των χαρακτηριστικών των δύο σχολείων διαπιστώνονται τα εξής:

Το ΕΠΑΛ φαίνεται πως είναι πιο προσανατολισμένο προς το επάγγελμα σε σχέση με το ΤΕΛ, καθώς έχει περισσότερες ώρες διδασκαλίας επαγγελματικών μαθημάτων και ιδίως εργαστηριακών μαθημάτων, με αντίστοιχη μείωση των ωρών των μαθημάτων γενικής παιδείας. Αυτή η εξέλιξη μπορεί να αναζητηθεί σε διάφορους λόγους:

- Ένταξη στις Ειδικότητες του ΕΠΑΛ των Ειδικοτήτων των παλαιών ΤΕΣ και των καταργηθέντων ΕΠΑΣ οι οποίες είχαν πιο πρακτικό χαρακτήρα (π.χ. τεχνίτης οχημάτων, κομμωτική, σχεδίαση και παραγωγή ενδύματος) καθώς και προγράμματα σπουδών με πολλές ώρες εργαστηριακών ασκήσεων.
- Οι τεχνολογικές αλλαγές που επιβάλλουν την προσθήκη νέων διδακτικών αντικειμένων σε πολλές ειδικότητες ιδίως σε αυτές που οδηγούν σε θέσεις εργασίας με κατοχυρωμένα επαγγελματικά δικαιώματα .
- Ανάγκη να συμπληρώνουν ωράριο οι καθηγητές επαγγελματικών - τεχνικών ειδικοτήτων, λόγω της μείωσης του αριθμού των μαθητών στη Δ.Τ.Ε.Ε. Η εργασιακή κατάσταση των καθηγητών επαγγελματικών ειδικοτήτων είναι ανελαστική. Δεν έχουν εναλλακτικές διεξόδους όπως οι καθηγητές γενικής παιδείας οι οποίοι μπορούν να μετακινηθούν από τα ΕΠΑΛ στα ΓΕΛ και αντιστρόφως.

Από την άλλη πλευρά, η θεσμοθέτηση των Τομέων με κοινό πρόγραμμα μαθημάτων στη Β΄ Τάξη του ΕΠΑΛ, σε αντιδιαστολή με το ΤΕΛ - όπου πολλές Ειδικότητες είχαν ξεχωριστό πρόγραμμα σπουδών στη Β΄ Τάξη - λειτούργησε στην αντίθετη κατεύθυνση: Πολλές Ειδικότητες (π.χ. Ηλεκτρολόγοι και Ηλεκτρονικοί του ενιαίου Τομέα Ηλεκτρολογίας - Ηλεκτρονικής, κομμωτές, βρεφονηπιοκόμοι και οδοντοτεχνίτες του Τομέα Υγείας – Πρόνοιας, αργυροχρυσόχοι και τεχνίτες γραφικών τεχνών του Τομέα Εφαρμοσμένων τεχνών, κ.ά.) δεν έχουν αρκετά κοινά διδακτικά αντικείμενα, τόσα ώστε να υποστηριχθεί κοινό πρόγραμμα επαγγελματικών μαθημάτων διάρκειας 23 ωρών στη Β΄ Τάξη. Πράγμα που αποδυνάμωσε το πρόγραμμα σπουδών πολλών Ειδικοτήτων, αφού πολλά διδασκόμενα μαθήματα της Β΄ Τάξης δεν συνεισφέρουν στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που χρειάζονται οι μαθητές της Ειδικότητας.

Στις περισσότερες Ειδικότητες τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών (Α.Π.Σ.) και τα σχολικά βιβλία του ΕΠΑΛ προέκυψαν από τα αντίστοιχα προγράμματα και βιβλία των ΤΕΕ που είχαν γραφεί πριν από 15 χρόνια και είχαν διαφορετικούς στόχους σε σχέση με το ΕΠΑΛ. Σε πολλά μαθήματα χρησιμοποιούνται ως διδακτικά εγχειρίδια περισσότερα του ενός βιβλία που έχουν συνήθως μεγάλη έκταση, ή είναι παρωχημένα, και δεν ανταποκρίνονται στα νέα προγράμματα σπουδών. Η σύγκριση με τα αντίστοιχα προγράμματα σπουδών και τα βιβλία του ΤΕΛ (που είχαν γράφει σύμφωνα με τα τότε Α.Π.Σ.) δείχνει ότι στον τομέα αυτό υπάρχει υστέρηση.

Το πρόγραμμα σπουδών στην Α΄ Τάξη του ΕΠΑΛ είναι παρόμοιο με αυτό του ΤΕΛ, ως προς την αναλογία μαθημάτων γενικής παιδείας και μαθημάτων επαγγελματικού προσανατολισμού. Συγκρίνοντας όμως τα επιμέρους μαθήματα επαγγελματικού προσανατολισμού δεν φαίνεται κάποια ποιοτική βελτίωση. Η υποχρεωτική παρακολούθηση απ΄ όλους τους μαθητές της Α΄ Τάξης του ΤΕΛ, βασικών προ-επαγγελματικών μαθημάτων όπως το τεχνικό σχέδιο, οι αρχές οικονομίας, η γεωργική ανάπτυξη, μάλλον πλεονεκτεί σε σχέση με την επιλογή μαθημάτων που προβλέπεται για το ΕΠΑΛ. Βεβαίως απομένει να αξιολογηθεί το όφελος των μαθητών από τα μαθήματα Ερευνητική Εργασία στην Τεχνολογία και Ζώνη Δημιουργικών Δραστηριοτήτων που δεν υπήρχαν στο ΤΕΛ.

Οι Ειδικότητες που παρέχονται στο ΕΠΑΛ – όπως αναφέρθηκε – προέκυψαν από τις παλαιές Ειδικότητες του ΤΕΛ, κάποιες από τις οποίες καταργήθηκαν, καθώς και από Ειδικότητες που λειτουργούσαν στις ΕΠΑΣ και στις παλαιές ΤΕΣ. Στην ουσία οι Ειδικότητες παρέμειναν οι ίδιες (με αλλαγές στην ονομασία τους), παρά τα 35 χρόνια που μεσολάβησαν και τις μεγάλες αλλαγές που σημειώθηκαν στην οικονομία. Εξακολουθούν να λείπουν από την επαγγελματική εκπαίδευση του Υπουργείου Παιδείας πολλές Ειδικότητες που έχουν σχέση με την εστίαση, τον τουρισμό, τις κατασκευές, τις νέες τεχνολογίες, κ.ά., που θα μπορούσαν να δώσουν νέα πνοή στην Δ.Τ.Ε.Ε. και να συμβάλουν στην ανάπτυξη της χώρας.

Ως προς την διοικητική οργάνωση της Δ.Τ.Ε.Ε. είναι θετικό γεγονός ότι δημιουργήθηκε στο Υπουργείο Παιδείας θέση Υφυπουργού και Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Η διοικητική δομή όμως δεν επεκτάθηκε σε περιφερειακό επίπεδο, με ξεχωριστές Διευθύνσεις Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Από αυτή την άποψη, το ΤΕΛ υπερτερούσε καθώς τότε υπήρχαν περιφερειακές Διευθύνσεις Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και τα σχολεία ήταν ενταγμένα σε ευρύτερες οργανικές μονάδες, τα ΚΕΤΕ. Η δημιουργία, στην πορεία, των Εργαστηριακών Κέντρων (Ε.Κ.) δεν βελτίωσε τη διοίκηση. Αντίθετα δημιούργησε τριβές και επικαλύψεις αρμοδιοτήτων μεταξύ των σχολικών μονάδων (ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ, Ε.Κ. και ΙΕΚ) και είχε ιδίως αρνητικές επιπτώσεις στη διδασκαλία των μαθημάτων. Ενώ η σύγχρονη παιδαγωγική και επαγγελματική πρακτική επιβάλλει τη διδασκαλία της Θεωρίας και του Εργαστηρίου από τον ίδιο εκπαιδευτικό, με τις ρυθμίσεις των Ε.Κ., άλλος εκπαιδευτικός διδάσκει το θεωρητικό μέρος και άλλος το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος.

Ο τρόπος πρόσβασης των αποφοίτων του ΤΕΛ και του ΕΠΑΛ στα ΤΕΙ δεν άλλαξε ουσιαστικά. Πραγματοποιείται μέσω των πανελλαδικών εξετάσεων στην Ελληνική Γλώσσα, τα Μαθηματικά και ένα ή δύο μαθήματα Ειδικότητας. Θετικό είναι το γεγονός ότι στο ΕΠΑΛ προβλέπεται και η δυνατότητα πρόσβασης εκτός από τα ΤΕΙ και στα πανεπιστήμια, έστω και με το μικρό ποσοστό του 1%. Δεν έγινε όμως προσπάθεια για τη βελτίωση των γνώσεων και ικανοτήτων των αποφοίτων στα Μαθηματικά και τις Φυσικές Επιστήμες, οι οποίοι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προβλήματα όσον αφορά την παρακολούθηση των σχετικών μαθημάτων στις σχολές που εισάγονται. Σημειώνεται ακόμη ότι, με το ισχύον σύστημα πρόσβασης, οι πανελλαδικές εξετάσεις διεξάγονται σε μεγάλο αριθμό μαθημάτων ειδικότητας. Η προσπάθεια περιορισμού του αριθμού τους, οδήγησε σε κοινά μαθήματα ανά Τομέα, πράγμα που έχει κάνει «άνω - κάτω» τα προγράμματα σπουδών των Ειδικοτήτων. Επιπλέον οι μαθητές καλούνται να δώσουν πανελλαδικές εξετάσεις σε μαθήματα που δεν είναι βασικά για την Ειδικότητά τους.

Συμπερασματικά, οι πρόσφατες ρυθμίσεις στη Δ.Τ.Ε.Ε. συνίστανται - στην ουσία - στην κατάργηση σε πρώτη φάση των ΕΠΑΣ και στη συνέχεια και των μεταγυμνασιακών Σ.Ε.Κ. (που δεν πρόλαβαν καν να συσταθούν). Η δομή και το πρόγραμμα σπουδών του ΕΠΑΛ παρουσιάζει μικρές διαφοροποιήσεις σε σχέση με το ΤΕΛ και όπου αυτές υπάρχουν δεν φαίνεται να οδηγούν σε αξια λόγου ποιοτική βελτίωση.

Κύριο μέλημα και προτεραιότητα της νέας ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας ήταν η εξασφάλιση της εργασιακής απασχόλησης των υπηρετούντων καθηγητών επαγγελματικών ειδικοτήτων (πολλοί από τους οποίους είχαν απολυθεί καθώς οι ειδικότητες τους καταργήθηκαν από την προηγούμενη κυβέρνηση). Η αναβάθμιση του ΕΠΑΛ με νέα σύγχρονα προγράμματα σπουδών και νέες Ειδικότητες πέρασε σε δεύτερη μοίρα.

Οι παρεμβάσεις του Υπουργείου Παιδείας για την αναμόρφωση της Δ.Τ.Ε.Ε. επικεντρώθηκαν στην πράξη σε δύο σημεία:

- Στο 4^ο έτος μαθητείας, για το οποίο όμως έχουν διατυπωθεί από την εκπαιδευτική κοινότητα πολλές ενστάσεις όσον αφορά την οργάνωση του, τις υποστηρικτικές δομές, το περιεχόμενό της, την αναλογία ωρών σχολικών μαθημάτων και εργασίας στις επιχειρήσεις, κ.ά. Η επιτυχία του θα κριθεί από την πρώτη εφαρμογή του. Τα μηνύματα όμως δεν είναι πολύ αισιόδοξα.
- Το δεύτερο στοιχείο, που έχει αναδείξει η εκπαιδευτική ηγεσία, είναι το ότι με τον περιορισμό του αριθμού των Τομέων και το κοινό πρόγραμμα σπουδών ανά Τομέα της Β΄ Τάξης, αποφεύγεται η πρόωγη

εξειδίκευση και δίνεται ο χρόνος και η δυνατότητα στους μαθητές να επιλέξουν με μεγαλύτερη ωριμότητα την Ειδικότητα που επιθυμούν. Όπως όμως ήδη αναφέρθηκε, το κοινό πρόγραμμα στη Β΄ Τάξη αποδυναμώνει το πρόγραμμα σπουδών σε πολλές Ειδικότητες. Από την άλλη πλευρά, παρατηρεί κανείς ότι, με το δεδομένο μέγεθος και την χωρική κατανομή των σχολικών μονάδων, στην πλειονότητα των ΕΠΑΛ λειτουργεί μικρός αριθμός Τομέων (1 έως 4) και πολύ μικρός αριθμός Ειδικοτήτων (από τις 36 που είναι θεσμοθετημένες). Οι επιλογές των μαθητών δηλαδή είναι εκ των πραγμάτων πολύ περιορισμένες.

7. Χρειάζονται πολλά να γίνουν ακόμη.

Σύμφωνα με τα προηγούμενα, οι παρεμβάσεις που έχουν γίνει μέχρι σήμερα στη Δ.Τ.Ε.Ε. δεν φαίνεται να αρκούν για να ανατρέψουν την ισχύουσα κατάσταση, να αυξήσουν δηλαδή το κύρος της και το μαθητικό δυναμικό της. Να γίνει δηλαδή το ΕΠΑΛ ελκυστικό ως ισότιμη επιλογή των μαθητών σε σχέση με το Γενικό Λύκειο.

Χρειάζεται να γίνουν πολύ μεγαλύτερες παρεμβάσεις σε όλο το φάσμα των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και των σχετικών θεσμών. Αναφέρονται επιγραμματικά μερικές:

- Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών του ΕΠΑΛ και συγγραφή νέων σχολικών εγχειριδίων.
- Ίδρυση νέων σύγχρονων και ελκυστικών Ειδικοτήτων στα ΕΠΑΛ.
- Ενιαία θεώρηση όλου του φάσματος της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης - Ε.Ε.Κ. (ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ μαθητείας του ΟΑΕΔ, ΙΕΚ, κλπ.) και ένταξη όλων των τύπων των σχολικών μονάδων της Ε.Ε.Κ. υπό τη σκέπη του Υπουργείου Παιδείας.
- Ορθολογικοποίηση της χωροθέτησης των σχολικών μονάδων και των επαγγελματικών Ειδικοτήτων που λειτουργούν σε αυτές, σύμφωνα με τις ανάγκες της αναπτυξιακής εθνικής πολιτικής, ώστε να αποφεύγονται επικαλύψεις και να μην απαξιώνονται ιδρυμένες Ειδικότητες λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος.
- Ανάπτυξη και στελέχωση κατάλληλων και αποτελεσματικών διοικητικών και επιτελικών δομών για την υποστήριξη της Ε.Ε.Κ. τόσο σε κεντρικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.
- Ανάπτυξη νέου συστήματος πρόσβασης των αποφοίτων των ΕΠΑΛ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που θα εξασφαλίζει παράλληλα ότι οι νεοεισερχόμενοι σε αυτή θα είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για την παρακολούθηση των μαθημάτων στις Σχολές τους.
- Επαναθεώρηση και καλύτερη οργάνωση του συστήματος μαθητείας και πρακτικής άσκησης για τους απόφοιτους των ΕΠΑΛ και των ΙΕΚ, ώστε να μην αφήνονται περιθώρια για την εργασιακή εκμετάλλευση των σπουδαστών από τις επιχειρήσεις και η όποια μαθητεία ή πρακτική άσκηση να πραγματοποιείται με τρόπο που να συμβάλλει ουσιαστικά στην ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ

ΦΕΚ 167/τ. Α΄/30-9-1985: Ν.1566/1985, Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.

ΦΕΚ 258/τ. Α΄/16-09-1981: Περί των Αναλυτικών Προγραμμάτων της Πρώτης (Α΄), Δευτέρας (Β΄) και Τρίτης (Γ΄) Τάξεως των ημερησίων Τεχνικών και Επαγγελματικών Λυκείων.

ΦΕΚ 85/τ. Α΄/03-04-1981: Περί των Ωρολογίων και Αναλυτικών Προγραμμάτων της Πρώτης (Α΄) και Δευτέρας (Β΄) τάξεως των Ημερησίων Μέσων Τεχνικών Σχολών.

ΦΕΚ 79/τ. Α΄/07-05-1985: Ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα των ημερησίων και εσπερινών τεχνικών και επαγγελματικών λυκείων της μέσης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 71/τ. Α΄/06-06-1986: Ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα των ημερησίων και εσπερινών τεχνικών-επαγγελματικών λυκείων των τμημάτων «Βοηθών νοσοκόμων» και «Χειριστών ιατρικών συσκευών» του τομέα Κοινωνικών Υπηρεσιών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 50/τ. Α΄/14-04-1987: Τροποποίηση ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων του Γεωργικού και κτηνοτροφικού τομέα των ημερησίων και εσπερινών Τεχνικών – Επαγγελματικών Λυκείων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 225/τ. Α΄/06-10-1989: Καθορισμός του Ωρολογίου και Αναλυτικού Προγράμματος του Τμήματος Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων του Τομέα Οικονομίας και Διοίκησης των ημερησίων Τεχνικών – Επαγγελματικών Λυκείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 2/τ. Α΄/09-01-1991: Καθορισμός Ωρολογίου και Αναλυτικού Προγράμματος των τμημάτων «Βοηθών Βρεφοκόμων – Παιδοκόμων» και «Βοηθών Αναισθησιολόγων» του Τομέα Κοινωνικών Υπηρεσιών των ημερησίων Τεχνικών – Επαγγελματικών Λυκείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 64/τ. Α΄/02-05-1997: Τροποποίηση και συμπλήρωση των ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων των Τεχνικών – Επαγγελματικών Λυκείων και Τεχνικών – Επαγγελματικών Σχολών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Καθορισμός ωρολογίων προγραμμάτων του Ναυτικού τομέα των ημερησίων και εσπερινών Τεχνικών-Επαγγελματικών Λυκείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης).

ΦΕΚ 193/τ. Α΄/17-09-2013: Ν.4186. Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις.

ΦΕΚ 258/τ. Α΄/8-12-2014: Ν.4310, άρθρο 72. Τάξη μαθητείας στα ΕΠΑΛ.

ΦΕΚ 83/τ. Α΄/11-5-2016: Ν.4386, άρθρο 66. Ρυθμίσεις για τα ζητήματα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 1489/τ. Β΄/26-5-2016. Καθορισμός των Τομέων και των Ειδικοτήτων των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.) του Ν. 4386/2016 (Α΄ 83) και της αντιστοιχίας μεταξύ τους.

Φ8/88704/Δ4/04-06-2015. Ωρολόγια Προγράμματα των μαθημάτων Γενικής Παιδείας της Α΄ τάξης Εσπερινών ΕΠΑ.Λ. και των Β΄ και Γ΄ τάξεων Ημερησίων και Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων Εσπερινών ΕΠΑ.Λ. ανά Ειδικότητα Τομέα Ομάδας Προσανατολισμού.

ΦΕΚ 1567/τ. Β΄/2-6-2017. Ωρολόγιο Πρόγραμμα των μαθημάτων Γενικής Παιδείας, Προσανατολισμού και Επιλογής της Α΄ Τάξης και των μαθημάτων Γενικής Παιδείας και Τεχνολογικών – Επαγγελματικών μαθημάτων των Τομέων της Β΄ Τάξης των ΕΠΑ.Λ. του Ν. 4386/2016 (Α΄ 83).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2005). Έκθεση για την Καθιέρωση δύο κύριων τύπων Λυκείων. Απρίλιος 2015.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2009). Εισήγηση για την Τεχνική – Επαγγελματική Εκπαίδευση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Μάιος - Ιούνιος 2009.

ΥΠΠΕΘ (2011). Έργο: *Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑ-ΕΠΑΣ με την ανάπτυξη και αξιοποίηση εργαλείων ΤΠΕ στο πλαίσιο εφαρμογής των εκπαιδευτικών πολιτικών & παρεμβάσεων του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων*. Τελική Έκθεση.

Λαγουδάκος Μ. (2012). Παρατηρήσεις και προτάσεις βελτίωσης της δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Δ.Τ.Ε.Ε). Άρθρο στο περιοδικό «*Τα Εκπαιδευτικά*», τεύχος 103-104.